KATOLIKA MONDO

Redaktoro : K. MAYR
London, 16, Red Lion Square.
Kunredaktoroj :
W. Solzbacher, Germanio.
P. M. Carolfi, Italio.
P. J. A. Muffang, Francio.
J. Makara, Polio.

Esperanto-Organo de Internacio Katolika
kun junula aldono « La Juna Batalanto ».

7 a - Kolekto n° 2 — Januaro 1926

Administracio : Kapl. Wachowski
25, Feldstrasse, Elberfeld, Germanio
Ekspedicio :
P.-J.-A. Muffang 14bis Av. Galois
Bourg-la-Reine, Francio.

Oficialaj Sciigoj

1. Kiel ni diris en la lasta numero bedaŭre la eliro de la 1-a numero pro la superakvaĵoj en Charleroi prokastiĝis. Ni *garantias* tamen **regulan dusemajnan** eliron, supoze ke la legantoj **tuj kaj komplete** pagas la abon-monojn.

2. Pro sama kialo « **Juna Batalanto** » nur povis eliri en ĉi tiu numero.

3. **Varbado de novaj legantoj** estas nun la plej urĝa tasko por niaj amikoj. Senkostajn ekzemplerojn mendu ĉe la ekspedicio.

4. Pri la aranĝoj de Ika dum 1926 ni raportos en la sekvonta numero.

5. Al la multnombraj bondeziroj por kristnasko mi nur povas danke respondi ĉi tie : Helpu, amikoj, por ke K. M. progresu al la gloro de Dio !

K. M.

Sciigoj de MOKA

Ni dissendis al la delegitoj cirkuleron kaj demandofolion. Kiu volas kunlabori kaj ne ricevis ĝin, skribu al Wilh. Solzbacher, Honnef a. Rh., Germ. Li ankaŭ akceptas abonpagojn de MOKA-anoj. El Germanujo oni povas sendi en poŝtmarkoj aŭ al lia poŝtĉeka konto Köln 48037.

Kiel progresas la krucmilito por K.M.? En ĉi tiu jaro ni preparos en Paray-le-Monial pligrandan kunvenon. Antaŭe kaj poste estos en Francujo aliaj junularkunvenoj vizitindaj. Ni publikigos detalojn en « La Juna Batalanto ». Do ĉiu jam nun preparu vojaĝokason : Ĝis revido en Francujo !

W. S.

KRISTO LA REĜO

LA ENCIKLIKO "QUAS PRIMAS"

Kristo la reĝo de la koroj, Kristo la reĝo de la Eklezio, Kristo la reĝo de la nacioj kaj de la tuta homaro. Tio estas la laŭta ĝojokrio, kiun la Papo en la nuna mizera tempo vokis tra la tuta mondo, kiu donu kuraĝon kaj esperon al la pacaj militistoj de la Granda Reĝo. Je Lia honoro depost nun ĉiujare *eklezia festo* estu solenata en la lasta dimanĉo de oktobro, ĉie en la mondo, kie Kristo triumfas.

La *encikliko* « *Quas Primas* » de la 11 decembro 1925, kiu starigas la novan feston, montras la potencan personon de Kristo, paŝtisto de la animoj kaj suvereno de l'mondo, fondinto de la Eklezio kaj gvidanto de la homaro. Klare ĝi denove atentigas pri la *politika signifo de la kristana doktrino kaj la katolika eklezio*, ĝi revenas al la fundamentaj instruoj de la papoj kaj ekleziaj doktoroj, kiuj jam batalis depost la 12 a jarcento kontraŭ *laikismo* kaj danĝera imperialismo.

Depost naŭ jarcentoj la eklezio defendas sian rajton je ***universala potenco***. Tio estas ***ne nur spirita, sed ankaŭ politika potenco***, politika en tiu senco, ke la reĝoj kaj ŝtatestroj kaj parlamentoj regas en la nomo kaj laŭ la ordono de Dio kaj la Eklezio. La papo nun revenas al la principoj. En la nomo de la Reĝo Kristo, reĝo de la homoj kaj aĵoj, reĝo de la reĝoj kaj ŝtatoj, li montras la unuecon kaj nesolveblan potencon de la Eklezio, kiu estas la centra, perfekta, nedetruebla potenco. Ĉiu potenco venas de Kristo, la vera regno estas la Regno de Kristo.

La Papo predikas al la naciaro. Jen la plej gravaj partoj el la encikliko :

« La *pesto de nia epoko* estas la tiel nomata *laikismo* kun siaj eraroj kaj malbonaj tendencoj. Ĉi tiu eraro ne maturiĝis en unu tago, sed depost longa tempo ekkreskis en la interno de la homa socio. Oni fakte komencis nei la reĝecon de Kristo super ĉiuj nacioj. Oni neis la rajton de la Eklezio — rajton, kiu ja devenas de la rajto de Kristo mem instrui la homojn, doni leĝojn kaj gvidi la popolojn, kiuj ja devas esti kondukataj al eterna feliĉo. Kaj iom post iom la kristana religio estas humiligita al la rango de aliaj religioj kaj hontinde metita sur ilian nivelon. Poste *oni submetis ĝin al ŝtata potenco* kaj kvazaŭ lasis ĝin al la arbitro de la regantoj kaj laikaj aŭtoritatoj. Oni eĉ iris pluen : Ekzistis homoj, kiuj volis anstataŭi la religion de Kristo per ia natura religia sento. Kaj eĉ ne mankis ŝtatoj, kiuj ŝanĝis sian religion en senreligiecon kaj forpuŝadon de Dio mem. La plej teruran frukton, kiun naskis la sendieco de la nacioj. Ni plendis en nia encikliko « *Ubi Arcano* » kaj plendas ĝin ankoraŭ hodiaŭ : Ĉie estas disvastigita la semo de la ***malkonkordo*** ; akra ***malamo kaj ĵaluzo inter la nacioj, kiuj ankoraŭ tiom malhelpas restarigon de la paco ; netoleremo***, kiu ofte kaŝas sin sub la ***preteksto de amo al la publika bono kaj al patrujo*** ; ***enlanda malkonkordo*** eliris el ĝi kune kun la tiom disvastigita ***blinda kaj senlima egoismo***, kiu vidas nur la privatan bonstaton kaj la propran profiton, laŭ kiu oni ĉion mezuras. La *endoma paco* estas tute perturbita per la forgeso kaj neglekto de la familiaj devoj ; la *unueco kaj fortikeco de la familioj* suferis ; eĉ la socio mem estas ŝanceliĝinta kaj proksimiĝas al ruiniĝo. Sed en Ni vivas la espero, ke la ĉiujara Reĝa Festo de Kristo, kiu estonte estos solenata, igos la socion reveni al nia amata Savinto. Plej eble plirapidigi tiun revenon estus devo de la *katolikoj*, el kiuj multaj, kiel ŝajnas, ***en la publika vivo ne posedas tiun influon kaj aŭtoritaton, kiu apartenus al tiuj, kiuj antaŭen portas la torĉon de la vereco***. Tia stato eble estas kaŭzata per la indiferenteco aŭ timemo de la bonuloj, kiuj forrestas de la batalo aŭ nur malforte rezistas ; el tio la malamikoj de la eklezio ĉerpas pli multe da impertinenteco kaj aroganteco. Sed se ĉiuj kredantoj komprenas, ke ili devas batali kun kuraĝo kaj ĉiam sub la standardo de la Reĝo Kristo, ili klopodos per apostola fervoro, rekonduki la disigitojn kaj nesciantojn al Dio

La Lupo de Gubbio

Verkis Henriette Brey (†)
Tradukis Eleonore Otte

Jeŝ, tio estis la malbeno ekde la paradizo, kiu pezis super ĉia kreaĵo.

Sinjoro, kiam, ho kiam Vi forprenos la malbenon, kiu kvazaŭ diŝiras Vian kreaĵon kaj fendas ĝin malamikeme ?... Kiam Vi aŭdos la ĝemadon de la kreaturo ?

Malgaje meditante la sanktulo torpaŝadis.

Tiu lupo, kiel li furiozis kontraŭ senkulpa sango !... Jes, la homoj estis pravaj : li devis esti pereigota antaŭ ol li povis fari pli da malbono, antaŭ ol eĉ pli da homsango fluis.

Tamen... tamen-ĉu tio sufiĉis ? Ĉu per tio la kulpo estus pentita, ĉu la enigma kontraŭaĵo solvita, ĉu la sangomakuloj forigitaj el la gaja naturo ?

Estis do teruraĵo ke kreaĵo de Dio, kia estis ankaŭ tiu sovaĝa besto, tiel malice kaj sanĝavide mortigis siajn kunkreaĵojn !

La dolĉa animo de Franĉesko ne povis kompreni tiun ĉi penson.

Ĉu tie ne estis kompenso, konvertiĝo de malbonvola karaktero ?. .

Ĉu la premo de l'malbeno ne povis esti nuligata, ĉu la praaj, divolataj rilatoj inter naturo kaj homo per la boneco de Dio ne povis esti riparataj ?...

Kaj la « poverello », al kiu ĉiu kreaĵo estis frato kaj fratino, kiu vidis en ĉiu aperaĵo de tera beleco la rebrilon de dia beleco, premis fervore la manojn sur la bruston. « Ĉiuj vi bestoj de l'arbaro, laŭdu la Sinjoron, la Dion de l'amo. Ho, ke ĉiuj estaĵoj ekardus per amo al Li, tiam la malbeno estus ŝanĝita en benon ! »

La malhela arbaro ekĉirkaŭis lin. Tie ĉi oni ne plu ekvidis la sangopostsignon. Sed kie branĉoj kaj branĉetoj estis suben rompitaj, la lupo ŝajne trairis.

Penege Franĉesko trabatis al si vojon, paŝo post paŝo li batalis sin tra la interplektita labirinto.

Subite li ekhezitis kaj tremis, kvazaŭ li sentus timigan ĉeeston.

Li turnis la rigardon flanken-kaj ekskuiĝis reen en la unua tremo : el la nigra dikaĵo du verdaj lumpunktoj brilegis renkonte lin !

Estis la mortigeme ŝanĝbrilantaj okuloj de giganta lupo, kiu staris embuskante kaŭrita por ataki kaj disŝiri la sanktulon.

Dum kelkaj momentoj Franĉesko ektimis pro la terura danĝero kaj subpremis senvolan ektremon. Sed poste li trankvile levis la manon por la signo de l'kruco kontraŭ la sovaĝa besto, kiu en la sama momento eksaltis kontraŭ li.

Kaj jen, kaj jen !... la piedegoj levataj por la salto malleviĝis ! Kiel fiksata staris la monstro.

« Silentu ! » Franĉesko ordonis. Kaj timeme la danĝera besto embuskis.

Longtempe la sanktulo rigardis la sangan rabiston, kiu estis kaŭzo de tiel multe da mizero kaj ĉagreno.

« Venu al mi », li ordonis serioze.

Sed la lupo grincigis la terurigan dentaron, la terure brilegantaj okuloj timeme vagis flanken. La malbona konscienco turmentis lin.

Nun la servioza voĉo so nis trankvile kaj dolĉe : « Frato lupo, venu al frato Franĉesko ! »

Kaj jen.. hezitante, kun enkrampita vosto, ĵus kiel lernuleto kiu timas punon de la instruisto, la monstro malrapide alrampiĝis kaj kuŝiĝis timeme je la piedoj de la sanktulo.

« Frato lupo », Franĉesko nun komencis sian impresan admonon, vi estas akuzata pri gravaj pekoj ! Grandan malfeliĉon vi kaŭzis. Vi mortigis la senfortan ŝafidaron, disvastigis teruron kaj ĉagrenon en la valo. Kaj fine vi faris la plej grandan de la krimoj : vi turnis vin kontraŭ la homo, via divolata sinjoro !

(Daŭrigota)

kaj agos por konservi la rajtojn de Dio nedifektitaj.

« Ju pli oni per hontinda silento ignoras ĉe internaciaj konferencoj kaj en la parlamentoj la sanktan nomon de nia Savinto, des pli ni devas dediĉi nin al li kaj ĉie proklami la rajtojn de lia Reĝa Aŭtoritato kaj lia Reĝa Potenco ».

« Se ni donas ĉi tiun honoron al la reĝeco de Kristo, ĉiuj devas rememori, ke la *Eklezio*, fondita de Kristo kiel perfekta societo, ***postulas kiel sian neforigeblan rajton plenan liberecon kaj sendependecon*** de la ŝtata potenco kaj ke ĝi en la praktikado de ĝia Dia tasko, instrui, gvidi kaj konduki al eterna feliĉo ĉiujn anojn de Krista Regno, ne povas dependi de la arbitro de aliaj ».

« La ĉiujara soleno de ĉi tiu festo admonos la naciojn, ke la devo, publike montri al Kristo honoron kaj obeon, ne nur ekzistas por la ***privatuloj***, sed ankaŭ por la ***registaroj kaj regantoj***. Ĝi memorigas ilin pri la Lasta Juĝotago, kiam Kristo forpuŝita el la socio aŭ intence ignorita aŭ malhonorita severe punos la suferitan malrajton. Ĉar lia Reĝeco postulas, ke la tuta socio adaptiĝu al liaj Diaj ordonoj kaj al la kristanaj principoj, ĉu ĉe la starigo de leĝoj, ĉu ĉe la praktikado de la juĝa justeco, ĉu ĉe la edukado de la junularo al sana klereco kaj sankta karaktero ».

●●

Mirindaj katolikaj tradicioj en Japanujo

Malgraŭ la teruraj persekutoj, kiuj en la agadkampo de Sankta Franciscus Xaverius neniigis la ekflorantan vivon katolikan, multaj katolikaj tradicioj mirinde konserviĝis en kelkaj malgrandaj vilaĝoj de Japanujo ĝis hodiaŭ. Pri tio rakontas al ni R. P. J. Birraux el la Societo por eksterlandaj Misioj en Paris, kiu antaŭ du jaroj estas komisiita science esplori la mezopokajn komencojn de la katolikismo en la regionoj de Sendaiji kaj Takatsuki, kie, kiel oni sciis, troviĝis kelkaj el la unuaj kristanaj kolonioj.

1919 idolana japano trovis en la vilaĝo Sendaiji kristanan tomboŝtonon. Du profesoroj de la Imperia Universitato de Kioto faris pluajn arkeologiajn esplorojn en la regiono kaj trovis kelkajn aliajn tomboŝtonojn kaj fine en indiĝena familio eĉ religiajn objektojn ekz. krucifiksojn, rosariojn, bildojn de sanktuloj kaj ankaŭ kelkajn religiajn librojn tradukitajn el hispana lingvo, presitajn en la jaro 1600 en Nagasaki kaj transdonitajn de patro al filo dum multaj generacioj.

Mgr. Castanier en Osaka nun komisiis R.P. Birraux zorge studi la kristanajn tradiciojn en la distrikto de Takatsuki kaj konstati, kiom da familioj tie devenis de la unuaj katolikoj.

Kune kun japana katoliko R. P. Birraux luis domon en la vilaĝo Sendaiji en januaro 1924 kaj komencis siajn esplorojn. Ni nun citas el lia raporto :

« Post kelkaj monatoj amikaj rilatoj estiĝis al niaj najbaroj, kaj fine la familio Nakatani konsentis akcepti min. Ĝi estas la ĉefa familio en la vilaĝo, kvar generacioj loĝas sub la sama tegmento. Sed la plej interesa membro de la familio estis la respektinda avino, ankoraŭ forta kaj vigla malgraŭ ŝia granda aĝo, kaj pere de ŝi mi sukcesis trovi la ligilon inter la estinteco kaj la nuntempo.

Je mia granda surprizo tiu maljunulino recitis antaŭ mi la « Ave Maria » en latina lingvo, kiu estis transdonita al ŝi buŝe per ŝiaj prauloj kaj estis tiamaniere konservita tricentkvindek jarojn. Ŝi recitis ĉi tiun preĝon sen iu malkorektaĵo, kvankam kelkaj latinaj vortoj estis anstataŭitaj per japanaj.

« Ĉu vi ofte diras ĉi tiun preĝon ?» mi demandis ŝin.

« Jes, de tempo al tempo, kiam malfeliĉo estas en la familio » ŝi respondis.

« Iam », ŝi daŭrigis, kiam membro de la familio mortis, ĉiuj parencoj sekrete kunvenis kaj preĝis tri rosariojn por la mortinto. Sed ni estis severe kontrolataj. Kiam okazis morto, oficisto venis el Takatsuki por ekzameni la korpon kaj por vidi, ĉu ĝi portis iun signon aŭ simbolon de kristanismo, kiun oni nomis « la perfida religio ». Kiam mia avo mortis, mi estis dekkvinjara. La kontrolo per la aŭtoritatuloj tiam estis tiom severa, ke ni ĉiuj havis multege da timo, kaj tuj kiam la oficistoj estis foririntaj, mia patro forbruligis ĉiujn religiajn librojn kaj kajerojn, kiuj estis konservitaj en la familio. Ni nur retenis unu krucifikson, bildon de la Sankta Virgulino kaj rosarion!

La maljunulino tiam montris al mi tiujn objektojn, kiuj estis la plej respektataj posedaĵoj de la familio.

« Kiam iu mortis, ĉu vi alvokis la bonzon (indiĝenan pastron?) » mi demandis ŝin.

« Jes », ŝi respondis, « ni estis devigataj por ne kaŭzi suspekton, sed kiam li kantis siajn buddistajn kantojn, ni staris malantaŭ li kaj preĝis niajn proprajn preĝojn tute mallaŭte, por kontraŭagi liajn ».

« Ĉu vi rememoras, ĉu dum via juneco iu faris signon sur vian fronton ? »,

« Jes, kiam mi ankoraŭ estis infano, mia patro faris la signon de la kruco sur mian fronton uzante iomete da akvo ».

« Ĝis 1860 », la maljunulino rakontis al mi, « ok aŭ dek familioj regule kunvenis ĉiun dimanĉon. Por eviti suspekton ni nomis ĝin « la tago de teo » (ĉa-bi). La kunvenoj okazis en la diversaj domoj alterne, kaj ni preĝis la rosarion. Mi rememoras ankaŭ, ke en la printempo dum kvardek tagoj ĉiuj homoj en la vilaĝo, eĉ tiuj, kiuj laboris en la agroj, volis nur unufoje manĝi ĉiutage : en la vespero. Kaj la homoj el la najbaraj vilaĝoj ofte diris : Vidu, kiel strange estas, ke la homoj de Sandaiji fariĝas maldikaj en la printempo ».

Tio montras, ke ili eĉ konservis la kutimon de la fastado.

« Mi ankaŭ rememoras », daŭrigis la maljunulino, « ke post tiuj tagoj ni havis feston, kaj ni manĝis la viandon de kokinoj kaj de sovaĝaj virporkoj ».

Ni estis babitlintaj kelkajn horojn, kiam la avino subite ekkriis : « Sed estas danĝere paroli pri tiu religio ».

Mia japana kunulo tiam klarigis al ŝi, ke la kristanoj ne plu estas persekutataj en Japanujo, ke ni nun havas religian liberecon, ke en la urboj ekzistas preĝejoj kun grandaj sonoriloj, kiuj ĉiutage estas kelkfoje sonorigataj, kaj ke eĉ en la imperia palaco estas katolikoj en la servo de la imperiestro kaj ĉiu konas ilin.

« Ĉu ĉi tio estas ebla ? » ekkriis la maljunulino. « Ĉu vere ĉio ŝanĝiĝis ? »

R. P. Birraux diris meson, kiam li estis en Sendaiji, kaj je la unua fojo en 300 jaroj kelkaj el la indiĝenoj ĉeestis la Sanktan Oferon. Poste li ebligis al kelkaj iri al Osaka por aŭskulti meson en la katedralo, kie li estas paroĥestro.

●●

El konfesoj de grandaj esploristoj

(De prof. Dr. Reinke, Kiel*)

La homo estas submetita al influoj, kiujn ĝi nomas fortoj ; ĉio efikanta aŭ efikiva (efikpova) perceptiĝas de ĝi kiel forto. La naturscienco okupas sin pri fortoj senteblaj ; sed ankaŭ en la supersensa aŭ transcenda sfero, situante transe de la percepto ebla per sensoj, fortoj devas esti efikaj. La sensa percepto ankaŭ ĉi tie estu komprenata en plej vasta senco de l'vorto, nome : ne nur kiel la per niaj korpaj sensoj perceptebla mondo, sed inkluzive de la objektoj de nia interna senso, t. e. de la percepto de niaj pensado, sentado kaj volado. Ĉi tiuj ecoj de la homa animo same malmulte estas transcendaj aŭ metafizikaj, kiel la ecoj de nia korpo. Ambaŭ apartenas al la naturo, estante partoj de nia mondo reala. La psikaj okazaĵoj en ni estas pli senpere percepteblaj, ol la fizikaj ; pri la unuaj ni havas senperan certecon, pri la lastaj nur peran aŭ, pli bone, ili signifas por ni nur verŝajnecon, pli malpli alproksimiĝantan al la certeco, verŝajnecon, kiu ja povas estiĝi tiom granda, ke en la praktiko ni senskrupule povas identigi ĝin al la certeco. Nur kondiĉe de tia grado de certeco nia ĉirkaŭmondo povas esti objekto de la naturscienco. Tamen-kio ĉiam ree devas esti ripetata-iom da kredo estas necesa, por povi konkludi de la multvarieco de niaj imagoj al korelativa multvarieco de nia ĉirkaŭmondo, la naturo ekster ni. « Jen la rezulto de l'filozofio : la scio, ke ni devas kredi » (Geibel).

Sed, se ni, plivastigante niajn konkludojn, transpaŝas la limojn inter fiziko kaj metafiziko, ankaŭ pli ampleksa kredo estas bezona, por konduki nin ĉi tie al konvinkiĝoj. Efektive nur malmulte da homoj eble ekzistas sen sopiro al metafizikaĵoj, t. e. sen scivolemo pri l'sfero metafizika. Kiam ĉiu ajn bezono metafizika estas neata, tiam certe plej ofte tio baziĝas sur la pro filozofiaj motivoj farita decido, ne voli allasi tuŝadon de l'metafizika. Se ne ekzistas tia timemo, oni senhalte sekvas la ĉenon de la kaŭzeco. Ĉar ne ekzistas senkaŭza okazado, ankaŭ la tuta naturo devas havi sian kaŭzon, t. e. ĝi devas esti bazita kvazaŭ sur prakaŭzo, el kiu ĝi estas elkreskinta. Ĉi tiun prakaŭzon de la objektoj dum ĉiu temparo oni estas nominta Dio ; al Li rilatas la Dia koncepto de Aristoteles kiel ankaŭ la unua artikolo de l'kristana Kredo.

Per tio la ĉefproblemo de ĉiu metafiziko inkluzive de l'religo estas starigita, nome la demando : Ĉu Dio ekzistas ? Ĉu la fenomenoj de la naturo postulas Lian ekziston aŭ ĉu ni sukcesas sen tia premiso, sen ke restos malplenaj en nia interno netolereblaj intermanko kaj vako ? Per ĉi tiu problemstarigo la fundamentaj kontraŭaĵoj de la mondrigardo estis tuŝataj.

Sufiĉe ofte oni povas aŭdi la opinion, ke kredo je Dio aŭ religio ne harmonias kun la naturscienco. Ĝi apogas sin je tio, ke kiel apostoloj de l'ateismo viroj estas debutintaj, kiuj venis de la sinokupado pri natursciencoj, ekz. Büchner, Moleschott, Karl Vogt, Haeckel. Ili ne nur mem estas konfesintaj sian ateistan mondkomprenon, sed ankaŭ predikintaj ĝin al la popolamasoj, ne sufiĉe instruitaj pri natursciencoj ; ili sukcesis pro la manko je natursciencaj konoj en la plej vastaj rondoj de la « kleruloj » kaj « nekleruloj ». Kaŭze de la supozita aŭtoritateco de tiuj viroj la ateismo trovis tiom vastan kredeman konsenton. Ĉar kreda afero estas la ateismo same kiel la teismo.

La opinio, ke la naturscienco devas konduki al ateismo, estas erara. Konfesis ne nur multe da plej grandaj naturesploristoj per okazaj eldiroj sian kredon je Dio, sed de Dennert ankaŭ estas pruvite, ke grava plimulto de eminentaj naturesploristoj estis kreda je Dio kaj nur eta parto anaro de l'ateismo. Oni ĉi tie devas atenti, ke la plejmulto de ĉi tiuj viroj en siaj fakaj skribaĵoj tute ne havis kialon, esprimi ilian opinion pri metafizikaj demandoj kaj la problemo de Dio. Tre multvaloran traktaton pri okazaj eldiroj de naturesploristoj faris Kneller. El ĉi tiu kompilaĵo estas citita la plejmulto de la ĉi subaj konfesoj. Ankaŭ la laŭdira ateismo de pluraj konataj naturesploristoj, ekz. de Laplace, estis refutata de Dennert kaj Kneller.

Ew. B.

(Daŭrigota)

(*) Ni komencas publikigi sciencan, filozofian artikolon, kaj ni esperas, ke la legantoj estos kontentaj pri tiu pliriĉigo de la enhavo. La tradukinto resp. kunmetinto estas kompetenta samideano el la Ika-grupo Bochum. La verkinto estas konata botanikisto kaj filozofo de la universitato Kiel, ne jam katoliko, sed verŝajne konvertiĝonta. La artikolo estas prenita el la verko « Naturscienco, Mondrigardo, Religio » aperinta ĉe Herder, Freiburg, 1925. RED

Scienco kaj la religio en la dudeka jarcento

Skribis : D^{ro} Alexandro Giesswein papa prelato Tradukis : Heleno Fiedler

Ĉi-tiu artikolo de la mondkonata sciencculo estis verkata ĝuste kelkajn tagojn antaŭ lia morto. La dusemajna eliro permesas al ni publikigi pli ampleksajn kaj interesajn artikolojn !

Eĉ hodiaŭ multaj kredas, keĉ i tiuj du ideoj : religio kaj scienco esprimus kontraston, kaj la progresado de unu, signifus la malprogresadon de alia. La amerika DRAPER vere skribis du volumojn pri la konflikto de la religio kaj scienco, sed tio, kion ni legas en la libro de Draper, aŭ kion oni alie parolas aŭ skribas pri la malsamaj esencoj de la scienco kaj religio, ne estas la batalo de la vera scienco, kaj ne tiu de la vera religio ; sed estas la malo deveninta ĉe la « transporto » de la religio aŭ scienco al malkompetenta teritorio.

Ĉu ne estas la religio en la plej intima interligo kun la progresado de civilizacio kaj kulturo ? Forprenu el la etiketo kaj politika vivo ĉion, kion tie la religio kreis, kaj resto, unu malriĉeca malgranda reziduumo. Kio estus kun la morala vivo, se ni forprenus la « Dek Ordonojn ? » Ĉu ne estas rekondukebla la leĝo evolucio-tiel, kiel ni vidas tion ĉu en Romo, ĉu en la mezepoko, ĉu en Islaso, - al la viviga kaj fruktodona influo de religio ?

Aŭ forŝiru el la kulturo de homaro tiun sciencan kaj artan progresadon, je kiu la ideo de religio kaj ties ekzercado igis la homojn, forĵetu vi la Sanktan Skribon, forĵetu Dante, Calderon, eĉ la plej belajn verkojn de Shakespeare, ĵetu en fajron Corneille, Racine, Johanon Arany, la plej profundajn pensojn de Gœthe, kaj Schiller, kaj kio restos el la tuta literaturo ? Unu marĉo, kies floroj venenon elspiras.

Flankenĵetu la religieman kaj Dion adorantan kaj serĉantan Platon kaj Aristotelon, kun la penso de dia Zorganto plenigitan Herado on, sanktan Aguston, sanktan Tomason de Aquino, Pascal, Leibnitz, Kant, kaj la aliajn per religiema penso kondukitajn grandajn pensulojn, kaj vi ekvidos, kio restos el la mondo de scienca esplorado kaj pensado ? Unu granda stepo, la aro de sekaj notoj, senfrukta sablo, kiu sopiras pluvon.

Tiel ekiris vere en la pasinta jarcento la scienca agado de la tiel nomita «pozitivista» filozofio. Ĝi preskaŭ limis ĉiun metafizikan, el la videbla supernatura regiono devenintan ideon, malestime rigardis la tiel nomitan spekulacion : kaj jen subite la scienco mem ankaŭ eklimiĝis de la sensistema amaso de la notoj;kiel tion unu eminenta historiisto Buckle en la pasinta jarcento esprimas, dirante : portu jam pensojn al la surskriboj de faktoj, ĉar la notoj preskaŭ mortpremas nin.

Eĉ ĉe la ekzaktaj sciencoj ankaŭ la religiema penso estis la gvidanta stelo. Famkonata afero estas, ke el la malnovaj ; Galilei, Newton, Keppler, Cuvier ; el la novaj Ampère, Volta, Pasteur estis religiemanimaj viroj kaj eĉ Darwin, kies erarklarigitan teorion multaj uzas kiel armilon en la batalo kontraŭ la religio, la ateismon deklaris malsaĝa. Pri la fama angla fizikisto Faraday ĉi tiujn skribas lia kolego Fyndell : Antaŭ tagmanĝo Faraday sian preĝon diris. Sed ĉi tiu vorto «diris» ne esprimas vere la internecon de tiu ĉi preĝo. Uzante la vortojn de la biblio,ĉi tiu preĝo la ĝemo de dia inspiro kondukita infananimo estis al la Patro, ke Li sian donu.»

Ni povas diri, ke ĉiuj, kiuj donis novan direkton sur la teritorio de ekzaktaj sciencoj estis profunde religiemanimuloj. Robert Mayer, la kreinto de la moderna termofiziko, je la Innsbrucka kunsido de la germanaj naturscienculoj en jaro 1869, ĉi tiun festenan deklaron faris : « Ĉiu ĝusta filozofio ne estas alia ol antaŭlernejo de la kristana religiema penso.»

Apenaŭ mi trovas pli belan esprimon pri kunligo de scienco kaj religiemeco, ol la vortojn de Oswald Heer, la granda majstro de paleontologio kiujn li skribis en unu letero al sia amiko, kaj ankaŭ en lia libro «pri la pratempo de Svisujo » komunikis : mi akceptas kiel grandan favoron de Dio, kaj por tio ĉi eterne dankema estas, ke tiuj studadoj, por kiuj mian tutan vivon dediĉis, kvamkam pro ili multajn atakojn toleris-min en tiu kredo firmigis, ke la ĉielon kaj teron unu Ĉiopovanto kaj senfine saĝa kreanta spirito ekkreis ; ke Kristo al ni novan spiritan mondon konigis ; kaj en ni je konscio vekis nian interrilaton al Dio, al nia bonega Patro, kaj nian eternan destinon, kaj tion, ke ni ĉiuj estas anoj de unu mondordo de unu la tutan, senmezureblan mondon ĉirkaŭbrakanta lando de Dio, pri kiu ja nun, nur ni malluman konjekton havas sed kiu tiam malkaŝiĝas antaŭ ni, se ni super polvon de tero leviĝos.

« La pristuda de historio kaj évolucio do de terotiel daŭrigas sian meditadon - konvinkas pri tio, ke la tuta naturo en Lia evolucia proceduro formas senfinan harmonian tuton, kiu kaŭ grandira planeco kaj fundopenso elformiĝas. » Kaj poste li tiel finas sian pritraktadon : » Tial ju pli profunde ni penetras en la ekkonon de naturaj sekretoj, des pli interneca estos en ni la konvinkiĝo, ke nur la kredo al la Ĉiopovanto kaj senfine saĝa Kreinto klarigas al ni la sekretojn de la naturo kaj la homa vivo. Kaj tial, ne nur la homa koro estas tiu, kiu al ni malkaŝas la estadon de Dio, sed la naturo ankaŭ; kaj se ni nur el tiu ĉi vidpunkto observas la botanikon kaj zoologion de nia tero, nur tiam ni povas en lia vera lumigado tiun ekvidi, kaj tiam plenigas nin vera spirita ĝuo. »

Jen, ĉi tiu interneca kredo ne difektas la sciencon, ĝin bezonas la - per multaj penadoj esploranta - sciencuIo, por ke li sian laboron kun tuta sindono povu fari, kaj ĉi tiel al restontaj rezultoj konduku - Kiel bagatelaj estas kontraŭ ĉi tiuj veraj kreantaj scienculoj la Büchneroj, kaj Hellwaldoj ktp kun siaj detruantaj pensaĉaroj.

Por karakterizi nur unu, mi citas Frederikon Hellwald : «La destino de la scienco estas tio, — tiel skribas Hellwald en sia kulturhistorio — ke ĝi detruu ĉiun religian ideon. Oni devas elmontri, ke la kredo en Dio, kaj la religia mistifiko, ke moralo, egaleco, libereco, homaj rajtoj estas mensogeco.

(Daŭrigota)

Mondpolitika Revuo

La *kontrakto de Locarno* havas malpli promesoplenan posteulon : *Rusujo* kaj *Turkujo* faris kontrakton. Oni diras, ke ĝi estas respondo al la okdidenta pakto kaj direklata kontraŭ la ŝtatoj, kiuj kunvenis en Locarno. Tamen ĝi estas pli demonstracia ol efektive danĝera por la internacia paco.

La *Mosul-problemo* estas solvita. La Konsilantoro de la Ligo de Nacioj decidis, ke la regiono apartenn al Irak, mandatlando de la L. d. N., kiu nun estas administrata de Anglnjo .Turkujo kompreneble protestis. La problemo fakte ne estis facila. Ĉar tie loĝas plej diversaj nacioj : araboj, armenoj, turkj,a kurdoj, persoj, judoj. Laŭ la kristan vidpunkto la decido de la L.d.N. estas salutinta, ĉar ĝuste en tiu regiono okazis la terura amasbuĉado de la kristanaj armenoj per la mahometanaj turkoj en la Granda Milito. Aliflanke la opinioj pri la tuta eŭropa kolonia politiko (inkluzive la mandatoj de L. d. N.) ja povas esti diversaj. Cetere en Anglujo mem estas fortaj inklinoj ne plu akcepti la mandaton de Irak, kvankam la petrolfontoj de Mosul incitas britan ekspluatemon.

La 1 januaro 1926 definitive ĉesis la financa kontrolo de *Aŭstrujo* per la Ligo de Nacioj. Nun oni parolas pri nova financkontrolota lando : *Polujo*, kies « zloty » malstabiliĝis kaj rapide senvaloriĝas.

Sub danĝera financa mizero ankaŭ suferas *Francujo*. La valoro de la franko malrapide, tamen konstante, malpliiĝis. Unu financministro post la alia foriras, ne povinte solvi la sanigan problemon.

Granda ekonomia krizo regas ankaŭ en *Germanujo*. La plej grandaj komercaj entreprenoj bankrotiĝas. La senlaboreco kreskas ĉiutage. Nun pli ol unu miliono da senlaboruloj ricevas registaran subtenon. Entute pli ol 3 milionoj da personoj estas senokupaj !

Portugalo havis registarokrizon. La nova ĉefministro estas la demokrata gvidanto Antonio Maria da Silva.

En *Svisujo* la federacia prezidanto por 1926 estas Heinrich Haeberlin. La svisa parlamento decidis kun 131 voĉoj kontraŭ 56, ke la nunjaraj milicmanovroj ne okazu. Oni tiamaniere ŝparos 1 milionon da frankoj.

PACA MOVADO

La katolika porpaca movado antaŭ la milito

Jam longe antaŭ la milito, kiam nia IKA ankoraŭ ne estis fondita, ekzistis katolika porpaca movado organizita en la Internacia Katolika Ligo por la Paco (Ligue Internationale Catholique pour la Paix). Sed ĝi estis nur malgranda kaj la aŭstra ekskanceliero prelato D-ro Seipel estis prava, kiam li lastjare ĉe la germana « Katholikentag » en Stuttgart diris : « Ĉe tiu laboro por certigi la mondpacon, kiu en la lastaj jardekoj antaŭ la milito jam estis tre vigla, la katolika eklezio, la katolikoj ĝenerale ne kunhelpis ». Laŭ D-ro Seipel la ĉefa kaŭzo estis tiu, ke la pacifismo ofte estis preskaŭ identa al la framasona humanitarismo.

Do la movado estis malforta. Tamen la Ligo havis sekciojn en preskaŭ ĉiuj eŭropaj landoj, nur en Germanujo unue ne estis eble fondi landan grupon. En FRANCUJO laboris la juristo kaj inĝeniero VANDERPOOL el Lyon, la senlaca fondinto kaj sekretario de la ligo, kiu verkis kelkajn sciencajn librojn pri la milita problemo kaj jam ricevis laŭdon de la papo. En **Aŭstrujo-Hungarujo** ekzistis vigla sekcio prezidata de nia mortinta amiko prelato **D-ro Giesswein**. Fervore kunlaboris i. a. **prof. Lammasch**, kiu poste estis ĉefministro. Ankaŭ en **Nederlando, Belgujo, Italujo** kaj **Hispanujo** laboris kelkaj eminentaj pioniroj.

La lastan pacan kongreson antaŭ la milito, kiu okazis en aŭgusto **1913** en Den Haag, ankaŭ ĉeestis kelkaj katolikoj el **Germanujo**, kaj tie ili decidis sub gvido de **pastro Kirchesch** fondi germanan sekcion de la Katolika Paca Ligo. Pastro Kirchesch (li nun estas redaktoro de la bonega gazeto « Christliche Demokratie ») tiam eldonis en **10.000** ekzempleroj monatan gazeton « Die Gottliche Liebe » (La Dia Amo), kaj depost novembro **1913** ĝi portis novan titolon « Katholische Soziale Friedensblatter » (Katolikaj Socialaj Pacaj Folioj). Sed la Granda Milito mortigis la malrapide ekflorantan movadon.

En la somero **1914** la gvidantoj de la landaj sekcioj je la lasta fojo kunvenis ĉe **la episkopo de Liége** (Lüttich), al kiu oni estis proponinta la patronecon de la Ligo, ĉar ankaŭ la mezepoka Treuga Dei (Trève de Dieu, Gottesfrieden) estis unue ordonita de la episkopo de Liége. Por la 11 aŭgusto 1914 la episkopo invitis al kelktaga konferenco, sed la terura milito malebligis ĝin.

Do ankaŭ jam antaŭ la milito ekzistis katolika paca movado laŭdata de la papo kaj de multaj episkopoj. Tamen la plej granda parto de la katolikaro estis indiferenta pri la paca problemo aŭ eĉ tute ŝovinista kaj militista. Nun ja aliiĝis la afero, IKA kaj multaj naciaj katolikaj ligoj laboras por la paco, sed ankaŭ ni plenumis ĝis nun nur malgrandan parton de la laboro farota.

Mallongaj sciindaĵoj katolikaj

Speciale kunmetitaj por K. M.

En la tuta mondo ekzistas 312.000 katolikaj pastroj, el ili 200324 en Eŭropo.

LA PAPO fondis en Romo Arkeologian Instituton, en kiu estonte la pastriĝonta junularo estas instruata pri la arkeologia scienco.

La Vatikana Misia Ekspozicio en Romo estas vizitita en januaro 1925 de 20.290 personoj, en februaro de 22735, en marto de 33420, en aprilo de 74980, en majo de 91481, en junio de 57240, en julio de 33006, en aŭgusto de 52423, en septembro de 134806.

En Usono la lasta episkopa kunveno sub prezido de Kardinalo O'Connell, ĉefepiskopo de Boston, traktis la problemon de la misioj. Por aranĝi grandskalan monkolekton, oni starigis episkopan komitaton sub prezido de Kardinalo Mundelein de Chicago.

En Usono la organizaĵo de la katolikemaj anglikanoj estas la « Catholic League ». La Ligo akceptis la Kredon Tridentinan, kaj rekonas la senerarecon de la papo. La pastroj aliĝintaj devas vivi sen edzino, ĉiutage preĝi la rosarion kaj ĉiujare partopreni Spiritajn Ekzercojn.

La 24 decembro okazis en Romo la solena fermo de la Sankta Pordego, la lasta ceremonio de la Sankta Jaro.

La 14 decembro okazis en Romo Papa Konsistorio, kiun ĉeestis la kvar novaj kardinaloj. La papo faris gravan politikan paroladon. Li esprimis sian ĝojon pri la novaj kontraktoj inter diversaj ŝtatoj, kiuj (la kontraktoj) havas la samajn celojn, kiujn li rekomendis al la nacioj, li ĝojis pri la fervora kaj kuraĝa lernejobatalo de la francaj katolikoj kaj pri la konkordatoj kun Bavarujo kaj Polujo, bedaŭris la teruran situacion de la eklezio en Meksiko kaj la malklariĝintajn rilatojn al la argentina, ĉeĥoslovaka kaj jugoslava registaroj. Ankaŭ li plendis, ke la novaj leĝoj pri la sindikatoj en Italujo nuligis la individuajn rajtojn de la laboristoj.

Ankaŭ en Japanujo ekzistas anglo-katolikismo, kiu promesas multe pli ol en Anglujo mem. Ĉar la anglikanaj japanoj ne havas depost jarcentoj la antaŭjuĝojn kontraŭ Romo. Iliaj junaj japanaj pastroj propagandas reunuiĝon, sed kun la celo, ke ili nur transiĝu « in corpore ». Ilia kredo kaj iliaj gazetoj preskaŭ tute ne estas diversaj de la katolikaj.

Recenzejo

La militkontraŭuloj de la tuta mondo. Internacio de Militkontraŭulej, 11 Abbey Road, Enfield, Middlesex, Anglujo. Prezo 1 ŝilingo.

Ĉi tiu 100 paĝa broŝuro eldonita en germana, angla, franca kaj Esperanta lingvoj raportas pri la admirinda plej radikala pacifista movado. Ni legas en ĝi pri tiuj heroaj homoj, kiuj preferas iri en karceron aŭ eĉ esti mortpafataj pro ilia rifuzo ol porti armilojn, por mortigi siajn proksimulojn. Ĉiu pacamiko devus legi la libron !

Elektita Esperanta Legaĵo por komencantoj kaj kursoj. Rakontoj kaj poemoj kun germana interlinia traduko kiel ankaŭ lingvaj kaj literaturaj klarigoj de Dro Emil Pfeffer. Wien 1926, Verlag Paul Knepler I., Lichtensteg 1, Prezo 0,60 aŭ. ŝ, 0,40 g mk. 32-paĝa.

Bonega verketo ! La ĝis nun ne ekzistanta pedagogia ponto inter la simplaj lingvaj enkondukoj kaj la vasta kampo de la Esperanta literaturo kaj gazetaro. Rekomendinda al germanlingvaj samideanoj.

LA PACA MOVADO

Ĉi tiu rubriko estonte regule aperos en ĉiu dua numero. Do unufoje en la monato ni raportos pri la Esperanta Mondo, unufoje pri la Paca Movado. Kompetentaj samideanoj kunlaboru ! Sed ĉiu noto estu mallonga kaj konciza !

La Paca Letero al la ĉefministro de Britujo. « Sinjoro, Ni subskribintoj, konvinkite, ke ĉiuj disputoj inter nacioj povas esti solvataj per diplomataj intertraktadoj aŭ per iu formo de Internacia Arbitracio, per ĉi tio solene deklaras, ke ni rifuzos helpi aŭ militservi al iu registaro, kiu prenas la armilojn ». Laŭ iniciato de Arthur Ponsonby, parlamenta deputito kaj subŝtatsekretario por Eksteraj Aferoj en la registaro de Macdonald, oni nun kolektas subskribojn por ĉi tiu kuraĝa letero. Jam multaj dekmiloj da personoj subskribis. Ponsonby ĉie faras paroladojn kaj estas subtenata de la parlamentanoj Lansbury, Thurtle, Beckett, Barr, Wilson, Hudson k. a.

La Porpaca Ligo de Germanaj Katolikoj (Friedensbund deutscher Katholiken) nun sukcese laboras en Germanujo. Oficejoj : por Norda Germanujo St. Josefsheim, Berlin N. 58, Pappelalle 60-61 ; por Suda Germanujo ; Heufelden-Ehingen, Württemberg. Laŭ decido de la lasta ĉefkunveno en Beuron, i. a. tasko de la lokaj grupoj estas studado kaj praktikado de Esperanto. Niaj amikoj bone eluzu tiun decidon kaj tuj interrilatu kun la grupoj en sia loko. La adresoj de ĉiuj grupoj povas esti demandataj ĉe la oficejoj de IKA kaj MOKA. Ni ankaŭ rekomendas aboni la organon de F. d. K. « Katholische Friedenswarte » kun regula dupaĝa Esperanto-parto redaktata de germanaj IKA-anoj. Prezo por tuta jaro 2 M.

La Londona Komitato por la Evitado de la Milito (London Council for Prevention of War) jam havas aliĝintan membraron de pli ol 200.000 personoj. Ĝi regule aranĝas grandajn « Neniam-plu-Milito » demonstraciojn.

La 6-a Internacia Demokrata Paca Kongreso okazos 16-22 aŭgusto 1926 en la kastelo Bierville ĉe Boissy-la-Rivière (S.-D.) proksime al Paris. La tiea kastelo kun parko apartenis al la katolika paca pioniro Marc Sangnier, kiu disponigis ĝin al la « Jeune République ». La kongreso en ĉi tiu jaro estos ĉefe kunveno de la junularo. Detalojn vi legos en la dua numero de la « Juna Batalanto ».

La Internacio de Militkontraŭuloj organizas la radikalajn pacifistojn, kiuj nepre rifuzas porti armilojn. Ĝi jam havas 35 aliĝintajn sekciojn en Aŭstrujo, Belgujo, Britujo, Bulgarujo, Ĉeĥoslovakujo, Finnlando, Francujo, Germanujo, Irlando, Italujo, Nederlando, Norvegujo, Rusujo, Svedujo, Svisujo, Aŭstralio, Hindujo, Kanado, Novzelando kaj Usono kaj multajn izolulojn en aliaj landoj. La lasta konferenco estis en Hoddesdon (Anglujo), kie ankaŭ partoprenis kelkaj katolikoj. La bulteno aperas en angla, franca, germana kaj Esperanta lingvoj. La Esperanta bulteno estas parto de la vivreforma revuo « Libero ». Sofia (Bulg.) str. Vitoŝka 48.

La Stockholma konferenco de kristanaj eklezioj en sia Manifesto al la Mondo ĉefe proklamis jenajn salutindajn kaj aprobindajn frazojn : 1. Ne rajtas ekzisti duobla moralo : privata kaj politika. 2. Ankaŭ en la diplomatio devas regi vereco kaj sincereco. 3. La demando pri la militkulpo estu ekzamenata de internacia neŭtrala komitato. 4. Malgraŭ Wilson kaj ĉiuj proklamoj hodiaŭ la sumo de la militiloj kaj armil elspezoj estas pli granda ol 1914 ; tial la eklezioj klopodu pri morala senarmiligo.

1030 rekrutoj rifuzis militservi en Jugo-slavujo en lasta somero pro religiaj kaŭzoj.

Mondfederacio de la junularo por la paco estos fondata. Ĝin preparas la organizita junulmovado de Britujo, Nederlando kaj Usono. La iniciatinto estas Thomas Q. Harrison, gvidanto de la « Fellowship of Youth for Peace. » 1928 okazos Internacia kongreso de la Junularo. Detaloj aperos en « Juna Batalanto. »

Abonprezoj por la jaro 1926

LANDO	ABONO duonjare	ABONO jare	Ab. kaj kotizo duonjare	Ab. kaj kotizo jare	Kotizo sen K.-M.
Anglio, Australio, Irlando	1/6 s	3 s	2 s	4 s	1 s
Argentino	1.5 po	3 po	2 po	4 po	1 po
Austrio	2,4 s	4,8 s	3 s	6 s	1.5 s
Belgio, Luksemburgo, Francio	8 frs	15 fr	12 fr	20 fr	5 fr
Brazilio	1.5 mr	3 mr	2 mr	4 mr	1 mr
Ĉeĥoslovakio	12 kr	20 kr	15 kr	30 kr	8 kr
Danio	1,5 kr	3 kr	2 kr	4 kr	1 kr
Germanio	1,5 mk	3 mk	2 mk	4 mk	1 mk
Hispanio	2 p	4 p	2.5 p	5 p	2 p
Hungario	2.4 k	4.8 k	3 k	6 k	1.5 k
Italio	8 l	15 l	12 l	20 l	5 l
Jugoslavio	18 d	35 d	25 d	50 d	15 d
Litovio	3 l	6 l	4 l	8 l	2 l
Nederlando	0,75 fl	1.5 fl	1 fl	2 fl	0.5 fl
Polio	2 z	4 z	2,5 z	5 z	1.5 zl
Rumanio	40 l	80 l	50 l	100 l	20 l
Svisio	1,8 fr	3,6 fr	2.4 fr	4.8 fr	1.20 fr
Usono	0,40 d	0,75 d	0,50 d	1 d	0.25 d

Rimarko : Nia ekspedicio havas enpagilojn por ciuj landoj. Monsendojn oni adresu al la nacia abonejo au senpere al unu el la supre nomitaj adresoj,

Presejo : Imp. F. Collins, Charleroi, Belgio. — 29807